

Diagnostisering

Kan handle mot pasientens vilje

Fagetisk råd i Norsk psykologforening psykologforening

Det er ikke nødvendigvis i strid med fagetikken å utføre en handling som pasienten motsetter seg.

I et debattinnlegg i aprilutgaven av Psykologtidsskriftet spør psykolog Kristin Nijs om psykologer er forpliktet til å «påtvinge» sine pasienter diagnoser, og om dette i så fall er i strid med fagetikken.

Fagetisk råd (FER) er glad for at fagfeller er opptatt av fagetikk. Etske prinsipper for nordiske psykologer (EPNP) er prinsipper alle psykologer må forholde seg til i sitt daglige arbeid. Prinsippene skal være til hjelp og veiledning når vi står overfor fagetiske spørsmål og dilemma. Som Nijs påpeker, innebærer spørsmålet som stilles, både faglige, juridiske og fagetiske avveininger. Det er ikke alltid lett å skille disse feltene – de har tydelige berøringspunkter og bidrar til hverandres utvikling over tid.

Diagnoser – brudd på fagetikken?

Psykologer som er medlem av Norsk psykologforening, har plikt til å forholde seg til felles fagetiske prinsipper i sin praksis. Det gjelder uavhengig av type praksis og hvilket teoretisk grunnlag den har. Vi erkjenner at det i vårt fagfelt er ulike meninger om bruk av diagnoser. Denne uenigheten, som først og fremst er av faglig art, er det viktig å klargjøre før man foretar en fagetisk avveining. For er det kun diagnoser i tråd med manualer som er problematiske, eller er det slik at selve det å bygge sine tiltak på en problembeskrivelse gir en mulig fagetisk utfordring?

FER oppfatter ikke at det i seg selv å benytte diagnoser, kasusbeskrivelser eller andre former for problembeskrivelser er i strid med fagetikken. I EPNP heter det blant annet at psykologer skal arbeide i overensstemmelse med vitenskapelige prinsipper og underbygget erfaring (EPNP II.2 Kompetanse). Prinsippet kommer til anvendelse ved bruk av diagnostikk, kasusformulering eller tilsvarende. I tilfeller der anbefalingene ikke kan baseres på vitenskap eller oppsummert erfaring, skal psykologen gå frem med ekstra varsomhet.

Kristin Nijs spør i sitt innlegg om det er i strid med de fagetiske prinsippene å benytte diagnose som behandlingsbetingelse. Som vi har bemerket ovenfor, forstår vi diagnosebegrepet vidt. Det er uansett viktig at tiltakene vi iverksetter, henger sammen med våre faglige vurderinger, som også skal gjøres kjent for pasienten, sammen med grunnlaget for vurdering. De fagetiske prinsippene oppfordrer psykologer til å være oppmerksomme på begrensningene som ligger i de metoder og framgangsmåter som blir valgt (EPNP II.2 Kompetanse). Psykologen skal informere klienten om planlagte tiltak, drøfte sine handlinger og de sannsynlige følgene av dem. Slik kan klienten ha et grunnlag for å velge om han/hun vil delta eller ikke (EPNP II.1. Respekt).

Fagetisk dilemma?

Slik vi forstår Nijs, oppstår det fagetiske dilemmaet idet psykologen utfører en handling som pasienten motsetter seg (i dette tilfellet å sette diagnose).

Kjernen i dilemmaet oppfatter FER ikke er knyttet til at det skal settes diagnose, men til at psykologen er i ferd med å utføre en handling pasienten ikke ønsker. Videre at dilemmaet oppstår når

psykologen står overfor mulige handlingsalternativer. Hadde en ikke hatt et opplevd handlingsrom, ville det ikke oppstått et dilemma knyttet til valget videre.

EPNP går langt i å veilede psykologer i å legge til rette for klientens selvbestemmelse (EPNP, II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet).

Vi forutsetter her at psykologen frem mot dette kritiske punktet har lagt til rette for informert samtykke og drøftet sitt handlingsvalg med klienten (EPNP, II.1 Respekt for personens rettigheter og verdighet).

Det fagetiske spørsmålet er om psykologens vurdering kan være en del av det pasienten rår over. Eier pasienten vår faglige vurdering? Er vurderingen et felles gjøremål på lik linje med aktiviteten som fører frem til den?

FER erkjenner at klienter kan oppleve faglige vurderinger som stigmatiserende og krenkende, også når psykologen har gjort sitt ytterste for å innhente informert samtykke og vurderingen formidles med respekt og på en måte som forsøker å ivareta klientens verdighet. Likevel mener vi ikke at det å gjøre en faglig vurdering som oppleves slik, er i strid med fagetikken. Det er utfordrende for både klient og psykolog, men det er ikke et fagetisk brudd.